

Використання рухливих і навчальних ігор у спортивній підготовці юних футболістів

Володимир Наумчук

Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка, Тернопіль, Україна

Мета: визначити зміст і послідовність використання рухливих та навчальних ігор у процесі спортивної підготовки юних футболістів.

Матеріал і методи: аналіз, синтез та узагальнення наукової інформації з проблеми дослідження, навчально-методичної літератури й Інтернет джерел, педагогічні спостереження.

Результати: встановлено, що ефективність використання рухливих та навчальних ігор має забезпечуватися не тільки шляхом їх доцільного підбору відповідно до педагогічних умов та належним організаційно-методичним вирішенням, а й через визначення оптимальної послідовності їх реалізації у навчально-тренувальному процесі, адаптацію їх змісту і структури до контингенту учнів та конкретної педагогічної ситуації. Розглянуто узагальнену послідовність застосування вказаних ігор у процесі спортивної підготовки юних футболістів, на конкретному прикладі розкрито їх орієнтовний зміст.

Висновки: зміст та послідовність використання рухливих і навчальних ігор визначаються методичними положеннями, що передбачають першочергове розв'язання завдань окремої сторони підготовки юних футболістів з наступним вирішенням питань взаємозв'язку у її межах. Після цього реалізуються ті завдання певної сторони спортивної підготовки, які можна розв'язати засобами іншої. У подальшому взаємозв'язок та інтеграція двох і більше сторін багаторічної підготовки здійснюється у контрольних іграх та офіційних змаганнях.

Ключові слова: рухливі та навчальні ігри, спортивна підготовка, юні футболісти, використання.

Вступ

Постійне зростання рівня футболу потребує неухильного вдосконалення спортивної підготовки юних футболістів, модернізації системи відбору та прогнозування, підвищення ефективності управління навчально-тренувальним процесом, покращання якості підготовки кваліфікованих кадрів.

В умовах переорієнтації на нові концептуальні положення у системі підготовки резерву в спорті виділилось коло актуальних питань, від яких залежить вирішення проблеми формування спортивної майстерності юних футболістів. Аналіз наукової та навчально-методичної літератури дозволяє стверджувати, що: фундаментальних досліджень, які відрізняються комплексним підходом, широким віковим діапазоном, спрямованих на поглиблення і розширення теоретико-методичних основ дитячо-юнацького футболу є недостатньо [2]; у дитячому та юнацькому футболі залишається не вирішеною низка питань, пов'язаних з побудовою і змістом тренувального процесу на етапах початкової, попередньої базової та спеціалізованої базової підготовки [5]; зберігаються суперечності між тренувальною і змагальною діяльністю в системі багаторічної підготовки футбольного резерву [7]; у результаті організаційних та методичних прорахунків у підготовці юних футболістів відбувається передчасне вичерпування резервних можливостей їх організму [11].

Удосконалення спортивної підготовки має здійснюватися на теоретичних й методичних засадах, що відображають сучасні тенденції розвитку футболу, основними серед яких В. Шамардін визначає збільшення кількості силових одноборств та швидкості ведення гри, покращання взаємодії гравців в умовах зміни їх функціональних обов'язків, подальше удосконалення колективних дій та посилення їх ролі у нападі і захисті, підвищення надійності виконання техніко-тактичних дій та ігрових завдань, постійне залучення в ігрових епізодах численних груп футболістів [12].

Необхідним чинником для успішного розв'язання завдань спортивної підготовки юних футболістів є забезпечення взаємного зв'язку і сприяння усіх сторін цього багаторічного процесу – теоретичної, технічної, тактичної, фізичної, психологічної та інтегративної (ігрової), а також тренувальної і змагальної діяльності. При цьому формування зв'язків між компонентами підготовки з метою поєднання їх в єдину цілісну змагальну діяльність вимагає безперервного цілеспрямованого впливу.

Важливим показником досягнення запланованих результатів у навчально-тренувальному процесі є здатність кожного учня ефективно застосовувати ігрові прийоми у складних умовах гри та змагань. Юні спортсмени мають навчитися реалізовувати весь обсяг програмового матеріалу в ігровій діяльності та успішно адаптуватися до специфіки змагань з футболу. Невід'ємними складовими цього педагогічного процесу виступають рухливі та навчальні ігри. Їх використання дозволяє якісно вирішувати різноманітні пізнавально-розвивальні, навчально-виховні, контрольні-оцінні, оздоровчо-рекреативні завдання, сприяє трансформації диференційованих навчально-тренувальних ефектів у результативність ігрових та змагальних дій.

Ефективність змагальної діяльності в футболі забезпечується відповідним рівнем усіх сторін спортивної підготовленості кожного гравця і команди загалом. При цьому найкращим засобом підготовки до гри є вона сама. Проте, як вказує В. Ніколаєнко, на сьогодні моделю навчально-тренувального заняття виступає не гра, а вправа, що суттєво стримує зростання спортивної майстерності юних футболістів [7]. Адже навчити грати за допомогою лише одних вправ – утопія. Вправа є свого роду теорією футболу, а гра – практикою. І скільки би учень не вправлявся з м'ячем, це не гарантує, що він навчиться грати [10]. Потреба систематичної роботи над тим, з чим юний футболіст буде мати справу на полі під час змагань, визначає необхідність оптимального використання у

навчально-тренувальному процесі потенціалу самої гри у різноманітних її проявах.

Мета дослідження: визначити зміст і послідовність використання рухливих та навчальних ігор у процесі спортивної підготовки юних футболістів.

Матеріал і методи дослідження

Для досягнення поставленої мети використано комплекс взаємопов'язаних методів, а саме: аналіз, синтез і узагальнення наукової інформації з проблеми дослідження, навчально-методичної літератури та Інтернет-джерел, педагогічні спостереження.

Результати дослідження та їх обговорення

Цілеспрямований процес підготовки юних футболістів ґрунтується на закономірностях становлення спортивної майстерності. За твердженням В. Платонова, ці закономірності обумовлюються чинниками, що визначають ефективність змагальної діяльності та оптимальну структуру підготовленості, особливостями адаптації до характерних для футболу засобів і методів впливу, індивідуальними особливостями дітей, термінами основних змагань та їх відповідністю оптимальному для досягнення найвищих результатів віку спортсмена, етапом багаторічного спортивного вдосконалення [9].

Об'єктивно існуючі закономірності медико-біологічного, психолого-педагогічного, соціального, спортивного характеру реалізуються та розкриваються у дидактичних (науковості; свідомості й активності; систематичності, послідовності та наступності; доступності й індивідуалізації; міцності і прогресування; зв'язку теорії з практикою) й специфічних принципах спортивної підготовки (спрямованості на максимально можливі досягнення, поглиблену спеціалізацію та індивідуалізацію; безперервності навчально-тренувального процесу; єдності загальної й спеціальної підготовки; циклічності процесу підготовки; єдності поступового збільшення навантажень і їх тенденції до максимально можливих величин; хвилеподібності та варіативності динаміки навантажень; єдності та взаємозв'язку структури змагальної діяльності і структури підготовленості спортсмена; вікової відповідності багаторічної спортивної діяльності), які визначають вимоги до структури, змісту, характеру цієї діяльності і виступають її регуляторами. Усі вказані принципи реалізуються у тісному взаємозв'язку, забезпечуючи правильне розуміння процесу спортивної підготовки, як послідовного досягнення особистістю максимально можливого рівня підготовленості, що значною мірою визначає результати її участі у змаганнях.

Дидактичні та специфічні принципи спортивної підготовки виступають орієнтирами для визначення змісту й послідовності використання рухливих і навчальних ігор у підготовці юних спортсменів. Сутність зазначених ігор становить осмислена діяльність, яка спрямована на досягнення конкретних рухових завдань в умовах, що швидко змінюються. Їх характерною особливістю є ігрові прийоми – активні творчі рухові дії, які спрямовані на досягнення мети тої чи іншої гри і мотивовані її загальним задумом. Рухові дії детерміновані визначеними правилами, що обумовлюють прояв дітьми відповідної ініціативної поведінки. На шляху до перемоги цілеспрямований характер поведінки вимагає здійснення якісного аналізу ситуації,

що постійно змінюється, її передбачення та ефективного реагування з використанням великого обсягу рухових дій у різноманітних поєднаннях і варіаціях, прояву необхідних якостей, здібностей та рис. Самостійність і відносна свобода дій у поєднанні з виконанням прийнятих гравцями встановлених умовностей при підпорядкуванні особистих інтересів спільним реалізується в умовах емоційної насиченості й видовищності.

Гру, як прояв одного із основних видів діяльності людини, можна розглядати з різних позицій: з педагогічних – як засіб і метод впливу на особистість, з психологічних – як засіб психічного розвитку, спосіб оволодіння соціальними взаєминами і колективними формами діяльності, з соціологічних – як умову виникнення та розвитку спілкування, взаємин людей і т. д. На відміну від ігор загалом, у рухливих та навчальних іграх, що використовуються у педагогічному процесі, є чітко поставлена мета і відповідно до неї очікуваний результат, які можуть бути обґрунтовані, визначені необхідними складовими цього процесу і характеризуються навчально-тренувальною та розвивальною спрямованістю.

Моделюючи будь-яку ігрову ситуацію чи епізод, рухливі та навчальні ігри вимагають від кожного учня комплексного прояву психомоторних здібностей та інтелекту. При цьому участь у грі спонукає до активної й ініціативної позиції, що значною мірою визначає успіх на шляху досягнення запланованих спортивних результатів. Адже активність юного футболіста виступає одним із психолого-педагогічних механізмів розумового, соціального, морального, фізичного, емоційного зростання особистості, входження її в культуру спорту. Вона супроводжується зацікавленістю, відчуттям приємного та задоволення і ґрунтується на них. Як підкреслював П. Лесгафт, функціональне задоволення і є найістотношою ознакою гри [4], яка суттєво відрізняє її від фізичної вправи. Підтвердженням цього є той факт, що в жодному іншому виді діяльності людина не прагне проявити власні можливості до нестями, розкриваючи наявні психофізичні та інтелектуальні ресурси, як це відбувається у грі.

Зміст навчально-тренувального процесу визначається змістом змагальної діяльності, ігровими змагальними діями та умовами їх ефективного виконання. Взаємозв'язок тренувальної і змагальної діяльності забезпечується насамперед за допомогою інтегративної підготовки, важливою складовою якої виступають рухливі та навчальні ігри. Їх використання дозволяє, з одного боку, суттєво покращити техніко-тактичні дії та функціональні можливості юних футболістів, а з іншого – успішно розв'язувати завдання безпосередньої підготовки до змагань. Рухливі та навчальні ігри уможливають не тільки комплексне й інтегративне досягнення цілей різних сторін спортивної підготовки, а й максимальну реалізацію їх тренувальних ефектів у цілісній змагальній діяльності. Таким чином, на думку В. Костюкевича, інтегративна підготовка "виступає ніби синтезом минулої тренувальної роботи і прогнозом майбутньої змагальної діяльності" [3, с. 253].

Будь-яка сторона спортивної підготовки не є ізольованим процесом, оскільки, наприклад, технічний аспект розв'язання ігрових завдань завжди взаємозв'язаний з інтелектуальними, тактичними, фізичними, психологічними можливостями спортсмена. Цей взаємозв'язок обумовлений комплексним характером ігрової діяльності та цілісністю рухових дій в футболі. Кожна дія гравця виникає як результат системи знань, прояву фізичних і психологіч-

них якостей, рухового досвіду і реалізується як цілісний ефект, як інтегративне утворення. Відсутність хоча б однієї зі складових або недостатній рівень оволодіння нею неминує веде до зниження ефективності ігрової дії, а в підсумку – унеможлиблює досягнення високих спортивних результатів [6]. Водночас всебічна спортивна підготовка передбачає оптимальну відповідність всіх її сторін з урахуванням повної реалізації можливостей спортсмена. Згідно теорії функціональних систем, розробленої П. Анохіним, гармонія досягається не лише на основі зв'язку і взаємодії, а й ґрунтується на взаємному сприянні [1]. Відповідно кожна сторона спортивної підготовки юного футболіста повинна формуватися й розвиватися у такому поєднанні з іншими, при якому здійснюватиметься їх взаємне сприяння, завдяки чому підвищення у даному випадку рівня технічної підготовленості позитивно впливатиме на інші. І, навпаки, шляхом розвитку інтелектуальних, психологічних, фізичних й тактичних можливостей юного спортсмена вдосконалюватиметься його технічна вправність.

Багаторічне вивчення футболу має здійснюватися на основі методичних положень, що передбачають першочергове розв'язання конкретних завдань окремої сторони підготовки з наступним вирішенням питань взаємозв'язку у її межах. Так, навчання техніки гри передбачає послідовне виховання необхідних фізичних якостей. Далі реалізуються ті завдання певної сторони підготовки, які можна вирішити засобами іншої [8]. Зокрема, розв'язання завдань з тактики футболу неможливе без використання технічних прийомів, оскільки будь-яка тактична дія вимагає поєднання елементів техніки, а розвиток спеціальних фізичних якостей включає використання ігрових прийомів. У подальшому взаємозв'язок двох і більше сторін підготовки, їх інтеграція здійснюється у контрольних та офіційних змаганнях.

Відповідно, узагальнена послідовність використання рухливих та навчальних ігор у процесі спортивної підготовки юних футболістів може бути такою:

I. Підготовчі до футболу рухливі ігри, зміст яких розкриває його специфіку: "Влучний футболіст", "М'яч ногами з кола", "Не пропусти м'яч", "1000", "Старт за м'ячем", "М'яч у ворота з квачем" та ін.

II. Рухливі ігри з техніки футболу: "Жонглери", "Квадрат", "М'яч через сітку", "Тримання м'яча", "Коловий м'яч", "Пробий стінку", естафети з елементами техніки та ін.

III. Навчальні двосторонні ігри із завданнями з техніки: послідовне включення у систему завдань програмового матеріалу для відповідного року навчання з метою закріплення технічних елементів в ігрових умовах.

IV. Навчальні двосторонні ігри із завданнями з тактики: розіграші стандартних положень, використання на основі програмового матеріалу для відповідного року навчання індивідуальних, групових, командних тактичних дій у нападі та захисті.

V. Навчальні ігри із завданнями, спрямованими на реалізацію ігрових прийомів у змагальних умовах: міні-футбол; ігри з використанням конкретних способів виконання ігрових прийомів або з розподілом футбольного поля на "зони", у яких використовуються лише певні технічні елементи, тактичні дії або забороняються деякі із них; ігри з визначенням напрямку передач (наприклад, тільки вперед) і траєкторії польоту м'яча; ігри з використанням нестандартного інвентарю чи обладнання та ін.

VI. Навчальні ігри із завданнями-установками, спрямованими на вдосконалення ігрових прийомів та їх інтеграцію у змагальних умовах: ігри у нерівних або неповних чисельних складах, на час, з обмеженням у рахунку, декількома м'ячами, на троє, четверо і більше воріт, з визначенням кількості дотиків до м'яча, адресата передач (наприклад, заборона повернення м'яча партнеру, від якого гравець його отримав) та ін.

VII. Контрольні ігри зі знайомим та незнайомим суперником.

VIII. Офіційні матчеві зустрічі.

IX. Проведення аналізу ігор.

На основі вказаних методичних положень розробляється комплекс рухливих і навчальних ігор для відповідного циклу тренування та конкретного навчально-тренувального заняття. У цьому контексті зміст і послідовність ігор визначається, насамперед, завданнями тренування з урахуванням наявних організаційно-педагогічних умов. Приміром, для удосконалення ведення м'яча – ігрового прийому, який безпосередньо складає технічну підготовку юних футболістів, може використовуватися такий орієнтовний комплекс рухливих і навчальних ігор:

I. 1.1. Довільне ведення м'яча з мінімальним зоровим контролем на обмеженій ділянці футбольного поля. М'яч у кожного учня.

1.2. Те саме в парах. Гравці, тримаючи партнера за руку, виконують одночасно ведення м'яча дальньою від нього ногою.

Критерії визначення переможця: якість контролю м'яча, відсутність зіткнень з іншими учасниками гри, кількість втрат м'яча, взаємодія з партнером.

II. 2.1. Ведення м'яча учнями на обмеженій ділянці футбольного поля. М'яч у кожного гравця. За певним зоровим чи комбінованим сигналом учителя (піднята рука, певний колір прапорця і т. д.) учні змінюють початкове ведення на задане: правою/лівою ногою, визначеним способом, швидкістю, у вказаному напрямку та ін.

2.2. Те саме, але орієнтир для ведення задає один із учнів після оголошення його імені, номера і т. п.

Критерії визначення переможця: швидкість реагування на сигнал, якість контролю м'яча, відсутність зіткнень з іншими учасниками гри, кількість втрат м'яча, ступінь розподілу уваги.

III. 3.1. "Квач з м'ячем". М'яч у кожного гравця. "Квач", виконуючи ведення, прагне наздогнати будь-кого із гравців і доторкнутися до нього. Завдання інших учасників – уникнути цього, контролюючи свій м'яч. Той гравець, до якого доторкнувся "квач", переймає його роль.

3.2. "Збережи м'яч". Кожен із гравців прагне вибити за межі ігрової ділянки м'яч у будь-кого із учасників гри, зберігши під контролем свій.

Критерії визначення переможця: кількість вибивань м'яча у суперників, доторкань "квачем", втрат свого м'яча.

IV. 4.1. Ведення м'яча в парах, трійках, четвірках на певній ділянці футбольного поля. Розташування учнів у групах – у колону по одному, дистанція – 1,5–2 м. Ведучий гравець у групі задає напрямок, швидкість руху, спосіб ведення або виконує додаткові рухові дії з м'ячем. Відомі гравці – відтворюють визначені партнером рухові дії, дотримуючись початкової дистанції. Ведучого у парі змінюють за вказівкою.

4.2. Те саме у формі естафети, у якій певним відрізкам дистанції відповідають різні завдання щодо ведення

м'яча. Зміна гравця у голові колони відбувається після завершення конкретного завдання.

Критерії визначення переможця: дотримання початкової дистанції в групі, якість відтворення рухових дій, кількість втрат м'яча, швидкість виконання завдань.

V. Колова естафета. Початкове розташування учасників – у формі геометричної фігури (квадрату, прямокутника, трикутника), на кутах якої шикуються команди. Кожній стороні фігури відповідає конкретний спосіб ведення м'яча чи додаткове завдання. Перші номери команд стартують одночасно. Вони послідовно долають всі відрізки дистанції, виконуючи визначені рухові дії і повертаються у свою команду, де передають м'яч наступному гравцю.

Критерії визначення переможця: швидкість виконання завдань, якість контролю м'яча.

VI. 6.1. Тримання м'яча за участю двох або трьох команд. На певній ділянці футбольного поля команда, що володіє м'ячем, прагне якнайдовше утримати його, використовуючи при цьому визначені способи ведення та інші прийоми гри. Завдання суперників – відібрати м'яч. Команда, гравець якої допустив помилку, відразу включається у відбір м'яча.

6.2. Те саме, але з використанням 2–4 ділянок поля, що розташовані на відстані 10–30 м одна від одної. Під час гри на одній із ділянок, за умовним сигналом, гравці повинні перебігти на відповідну йому іншу ділянку і продовжити тримання м'яча. Відбір м'яча розпочинає та команда, гравець якої прибіг останнім.

Критерії визначення переможця: тривалість володіння м'ячем, якість контролю м'яча, кількість його втрат.

VII. 7.1. Міні-футбол.

7.2. Двостороння навчальна гра з обов'язковою умовою виконання ведення м'яча перед завершальним ударом у ворота.

7.3. Те саме, але у нерівних або неповних чисельних складах.

7.4. Те саме, але декількома м'ячами або на троє і більше воріт.

7.5. Двостороння навчальна гра з розподілом футбольного поля на "зони", в одній із яких дозволяється використовувати лише ведення м'яча.

7.6. Те саме з використанням декількох м'ячів.

7.7. Двостороння навчальна гра з обов'язковим виконанням тактичних дій, змістом яких є ведення м'яча: схрещування, забігання і т. д.

VIII. Контрольні ігри.

Представлений комплекс ігор спрямований на вирішення завдань етапу закріплення й удосконалення ведення м'яча – одного із основних прийомів гри в футбол. Він має доповнюватися та корегуватися відповідно до вимог навчальної програми, періоду спортивної підготовки, рівня підготовленості й індивідуальних можливостей учнів. При цьому ефективність використання рухливих і

навчальних ігор має забезпечуватися не тільки шляхом їх доцільного підбору відповідно до педагогічних умов та належним організаційно-методичним вирішенням, а й через визначення оптимальної послідовності їх реалізації у навчально-тренувальному процесі, адаптацію їх змісту і структури до контингенту учнів та конкретної педагогічної ситуації.

Таким чином, значення рухливих і навчальних ігор у процесі спортивної підготовки обумовлене змістом та характером футболу. Адже цілеспрямована підготовка юного спортсмена до ігрової діяльності, яка визначає специфіку футболу, апriori неможлива без використання різноманітних ігор. Система засобів підготовки може удосконалюватися, у тому числі, й шляхом оптимального поєднання фізичних вправ з рухливими і навчальними іграми та ігровими завданнями. Вона має бути спрямована на успішне досягнення цілей певного етапу цього багаторічного процесу і впорядкована відповідно до його організаційно-педагогічних умов, а саме цілей та завдань кожної із сторін спортивної підготовки на визначений період, стану підготовленості учнів, їх статевих, вікових, індивідуальних можливостей та ігрового амплуа, наукового, навчально-методичного й матеріально-технічного забезпечення, форми заняття тощо.

Висновки

Рухливі і навчальні ігри є важливим та невід'ємним чинником удосконалення спортивної підготовки юних футболістів. Належне їх використання дозволяє, з одного боку, цілеспрямовано впливати на кожну зі сторін цього багаторічного процесу і на основі їх взаємного зв'язку, сприяння та інтеграції підвищувати ігровий та змагальний потенціал юних спортсменів, а з іншого, сприяє розв'язанню суперечності між тренувальною та змагальною діяльністю учнів у системі їх спортивної підготовки.

Зміст та послідовність використання ігор обумовлена дидактичними й специфічними принципами спортивної підготовки, а також наявними організаційно-педагогічними умовами. Вони безпосередньо визначаються методичними положеннями, що передбачають першочергове розв'язання завдань окремої сторони підготовки юних футболістів з наступним вирішенням питань взаємозв'язку у її межах. Після цього реалізуються ті завдання певної сторони спортивної підготовки, які можна розв'язати засобами іншої. У подальшому взаємозв'язок та інтеграція двох і більше сторін багаторічної підготовки здійснюється у контрольних іграх та офіційних змаганнях.

Перспективи подальших досліджень пов'язані з вивченням особливостей використання рухливих і навчальних ігор у різних періодах річного циклу спортивної підготовки юних футболістів.

Конфлікт інтересів. Автор заявляє, що немає конфлікту інтересів, який може сприйматися таким, що може нанести шкоду неупередженості статті.

Джерела фінансування. Ця стаття не отримала фінансової підтримки від державної, громадської або комерційної організації.

Список використаної літератури

1. Анохин, П.К. (2008), *Принципиальные вопросы общей теории функциональных систем: монография*, Директ-Медиа, Москва.
2. Коротков, Ф.М. (2005), "Определение сенситивных периодов развития скоростно-силовых качеств юных футболистов", *Слобожанський науково-спортивний вісник*, № 8, С. 108–111.

3. Костюкевич, В.М. (2014), *Теорія і методика спортивної підготовки (на прикладі командних ігрових видів спорту): навч. посіб.*, Планер, Вінниця.
4. Лесгафт, П.Ф. (1953), "Основы естественной гимнастики. Отношение анатомии к физическому воспитанию. Приготовление учителей гимнастики. Статьи и выступления 1874–1890", *Собрание педагогических починений*, Т. 4, Физкультура и спорт, Москва.
5. Максименко, І.Г. (2010), *Теоретико-методичні основи багаторічної підготовки юних спортсменів у спортивних іграх: автореф. дисс. доктора наук з фіз. вих. і спорту: 24.00.01*, Київ, 46 с.
6. Наумчук, В.І. (2017), *Теоретико-методичні основи навчання спортивним іграм: навч.-метод. посіб.*, Астон, Тернопіль.
7. Николаенко, В.В. (2015), "Формирование спортивного мастерства юных футболистов", *Наука и спорт: современные тенденции*, № 1 (6), С. 61-66.
8. Железняк, Ю.Д., Кашкаров, В.А., Кравцевич, И.П. и др. (2005), *Педагогическое физкультурно-спортивное совершенствование: учебное пособие*, Академия, Москва.
9. Платонов, В.Н. (2004), *Система подготовки спортсменов в олимпийском спорте. Общая теория и ее практические приложения*, Олимпийская литература, Киев.
10. Пономаренко, П.А. (1994), *Учись видать поле*, РИП "Лебедь", Донецк.
11. Степаненко, В.М. (2013), "Аналіз сучасних тенденцій у плануванні тренувальних і загальних навантажень футболістів дитячого та юнацького віку", *Нова педагогічна думка*, № 4, С. 204-206.
12. Шамардин, В.Н. (2012), "Обоснование теоретико-методических основ стратегии подготовки футбольных команд высшей квалификации", *Слобожанський науково-спортивний вісник*, № 2, С. 74-78.

Стаття надійшла до редакції: 04.01.2018 р.

Опубліковано: 28.02.2018 р.

Аннотация. Владимир Наумчук. Использование подвижных и обучающих игр в спортивной подготовке юных футболистов. **Цель:** определить содержание и последовательность использования подвижных и обучающих игр в процессе спортивной подготовки юных футболистов. **Материал и методы:** анализ, синтез и обобщение научной информации по проблеме исследования, учебно-методической литературы и Интернет источников, педагогические наблюдения. **Результаты:** установлено, что эффективность использования подвижных и обучающих игр должна обеспечиваться не только путем их целесообразного подбора в соответствии с педагогическими условиями и надлежащим организационно-методическим решением, но и через определение оптимальной последовательности их реализации в учебно-тренировочном процессе, адаптацию их содержания и структуры к контингенту учащихся и конкретной педагогической ситуации. Рассмотрена обобщенная последовательность применения указанных игр в процессе спортивной подготовки юных футболистов, на конкретном примере раскрыто их ориентировочное содержание. **Выводы:** содержание и последовательность использования подвижных и обучающих игр определяются методическими положениями, которые предусматривают первоочередное решение задач отдельной стороны подготовки юных футболистов с последующим решением вопросов взаимосвязи в ее пределах. После этого реализуются те задачи определенной стороны спортивной подготовки, которые можно решить средствами другой. В дальнейшем взаимосвязь и интеграция двух и более сторон многолетней подготовки осуществляется в контрольных играх и официальных соревнованиях.

Ключевые слова: подвижные и обучающие игры, спортивная подготовка, юные футболисты, использование.

Abstract. Volodymyr Naumchuk. Use of mobile and educational games in the sports training of young football players.

Purpose: determine the content and sequence of the use of mobile and educational games in the process of sports training for young football players. **Material & Methods:** analysis, synthesis and generalization of scientific information on the problem of research, educational and methodological literature and Internet sources, pedagogical observations. **Results:** it is established that the effectiveness of the use of mobile and educational games should be ensured not only through their appropriate selection in accordance with the pedagogical conditions and due organizational and methodical decision, but also by determining the optimal sequence of their implementation in the training process, adapting their content and structure to the contingent students and a specific pedagogical situation. The generalized sequence of application of these games in the process of sports training of young football players is considered, on a specific example their approximate content is revealed. **Conclusion:** the content and sequence of the use of mobile and educational games are determined by methodological provisions that provide for the primary solution of the tasks of the individual side of the training of young football players with the subsequent resolution of interrelations in its limits. After that, those tasks of a certain side of sports training that can be solved by means of another are realized. In the future, the relationship and integration of two or more parties of long-term training is carried out in control games and official competitions.

Keywords: mobile and educational games, sports training, young football players, use.

References

1. Anokhin, P.K. (2008), *Printsypialnyye voprosy obshchey teorii funktsionalnykh sistem* [Principal questions of the general theory of functional systems], Direkt-Media, Moscow. (in Russ.)
2. Korotkov, F.M. (2005), "Determination of sensitive periods of development of speed-strength qualities of young football players", *Slobozans'kij naukovо-sportivnij visnik*, No. 8, pp. 108-111. (in Russ.)
3. Kostiukevych, V.M. (2014), *Teorija i metodyka sportyvnoji pidgotovky (na prykladi komandnykh ighrovnykh vydiv sportu)* [The theory and method of sports training (for example, team playing sports)], Planer, Vinnycja. (in Ukr.)
4. Lesgaft, P.F. (1953), *Sobranie pedagogicheskikh sochineniy*, T. 4 [Collection of pedagogical works, Vol. 4], Fizkultura i sport, Moscow. (in Russ.)
5. Maksymenko, I. Gh. (2010), *Teoretyko-metodychni osnovy baghatorichnoji pidghotovky junykh sportsmeniv u sportyvnykh ighrakh: avtoref. d-ra nauk z fiz. vykh. i sportu* [Theoretical and methodological foundations of long-term training of young athletes in sports games: doct. of sci. thesis], Kyiv, 40 p. (in Ukr.)
6. Naumchuk, V.I. (2017), *Teoretyko-metodychni osnovy navchannja sportyvnykh ighram* [Theoretical and methodical foundations of teaching sports games], Aston, Ternopil. (in Ukr.)
7. Nikolaenko, V.V. (2015), "Formation of sports skills of young players", *Nauka i sport: sovremennye tendencii*, No. 1 (6), pp. 61-66. (in Russ.)
8. Zheleznyak, Yu.D., Kashkarov, V.A. & Kravcevic, I.P. (2005), *Pedagogicheskoe fizkul'turno-sportivnoe sovershenstvovanie* [Pedagogical physical culture and sports improvement], Akademiya, Moscow. (in Russ.)
9. Platonov, V.N. (2004), *Sistema podgotovki sportsmenov v olimpijskom sporte. Obshchaya teoriya i ee prakticheskie prilozheniya* [The system of training athletes in the Olympic sport. General theory and its practical applications], Olimpijskaya literatura, Kyiv. (in Russ.)
10. Ponomarenko, P.A. (1994), *Uchis' videt' pole* [Learn to see the field], Lebed', Doneck. (in Russ.)
11. Stepanenko, V.M. (2013), "An analysis of the current trends in the planning of training and general workload of footballers of child and adolescence", *Nova pedagoghichna dumka*, No. 4, pp. 204-206. (in Ukr.)

12. Shamardin, V.N. (2012), "Substantiation of the theoretical and methodological foundations of the strategy of training football teams of the highest qualification", *Slobozhans'kij naukovо-sportivnij visnik*, No. 2, pp. 74-78. (in Russ.)

Received: 04.01.2018.
Published: 28.02.2018.

Відомості про авторів / Information about the Authors

Наумчук Володимир Іванович: канд. пед. наук, доцент; Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка: вул. Максима Кривоноса, 2, м. Тернопіль, 46027, Україна.

Наумчук Владимир Иванович: канд. пед. наук, доцент; Тернопольский национальный педагогический университет имени Владимира Гнатюка: ул. Максима Кривоноса, 2, г. Тернополь, 46027, Украина.

Volodymyr Naumchuk: PhD (Pedagogical), associate professor; Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University: M. Kryvonosa Str. 2, Ternopil, 46027, Ukraine.

ORCID.ORG/0000-0002-2919-0720

E-mail: v_i_n_69@ukr.net